

بهنام واعظ^۱

گزارش ملی وضعیت جوانان کشور

مقدمه:

با عنایت به اهتمام ویژه نظام جمهوری اسلامی ایران به حل مسائل جوانان و اعتلاء و رشد نسل جوان کشور و تأکید بر این امر خطیر در ماده ۱۵۷ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور که مطالعه و پژوهش در حوزه‌های راهبردی امور جوانان به منظور بازشناسی و تبیین مسائل و نیازهای گوناگون جوانان و ارائه راهبردهای مناسب برای حل مسائل آنان و هماهنگی مطالعات کاربردی دستگاههای اجرایی در این زمینه‌ها را توصیه نموده است.

در اجرای بند «ث» ماده ۴ آئین‌نامه اجرایی ماده ۱۵۷ قانون برنامه سوم توسعه که تهیه و ارائه گزارش وضعیت جوانان کشور در سطح ملی را به سازمان ملی جوانان محول نموده است، تعریف و تنظیم طرحی با عنوان «طرح تدوین گزارش ملی جوانان کشور» در دستور کار این سازمان قرار گرفت. در تدوین طرح مذکور، با مطالعه و شناخت ضرورت‌ها و نیازهای مطالعاتی کشور در مورد جوانان و استفاده از تجربیات برخی از کشورها و گزارشهای سازمان ملل متحد و با در نظر گرفتن منشور تربیتی نسل جوان و دیدگاه‌ها و نقطه‌نظرات مدیریت ارشد کشور، سه بخش اصلی مورد نظر قرار گرفت:

بخش اول: تصورات و تعریفها از جوان (تصورات از جوان، تعریفهای جوان و جوان در جهان امروز)
بخش دوم: ویژگیهای کلان جمعیت‌شناختی (بررسی شاخصهای کمی جمعیت جوان کشور، ترکیب سنی جمعیت جوان (۲۹-۱۵ سال) به تفکیک جنس و پراکندگی جغرافیایی (شهری- روستایی) در سطح کشور)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

^۱ - مجری طرح پژوهشی گزارش ملی جوانان

بخش سوم: بررسی وضعیت جوانان کشور در قالب ۵ گروه و ۲۰ موضوع بشرح زیر:

- جمعیت

= قانونگذاری و سیاست گذاری = حقوق و مشارکت جوانان در جامعه	} گروه حقوقی
= اشتغال و بیکاری = مسکن	} گروه اقتصادی
= بهداشت جسمی و روانی جوانان = آموزش و سطح سواد	
= آسبیهایی = ازدواج و خانواده = مهاجرت = اوقات فراغت = رسانه‌های گروهی = نگرشها و ارزشهای جوانان	} گروه اجتماعی
بزهکاری اعتیاد به مواد مخدر انحرافات جنسی فرار از خانه خودکشی طلاق	
= بررسی عملکرد دستگاههای دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی کشور در مورد جوانان = بررسی تشکلهای غیردولتی جوانان	} گروه بررسی عملکرد دستگاههای دولتی و نهادهای عمومی و تشکلهای غیردولتی

اهداف طرح:

آگاهی از اهداف و مقاصدی که رشد و شکوفایی استعدادهای جوانان را باید به سرمنزل مقصود رهنمون نماید از ارکان اصلی برنامه‌ریزی برای نوجوانان و جوانان است. برنامه‌ریزی مناسب جهت دستیابی به اهداف مفید و مؤثر جز با آگاهی دقیق و عالمانه از وضعیت حاضر امکان‌پذیر نخواهد بود. از جمله مهمترین اهداف آن می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

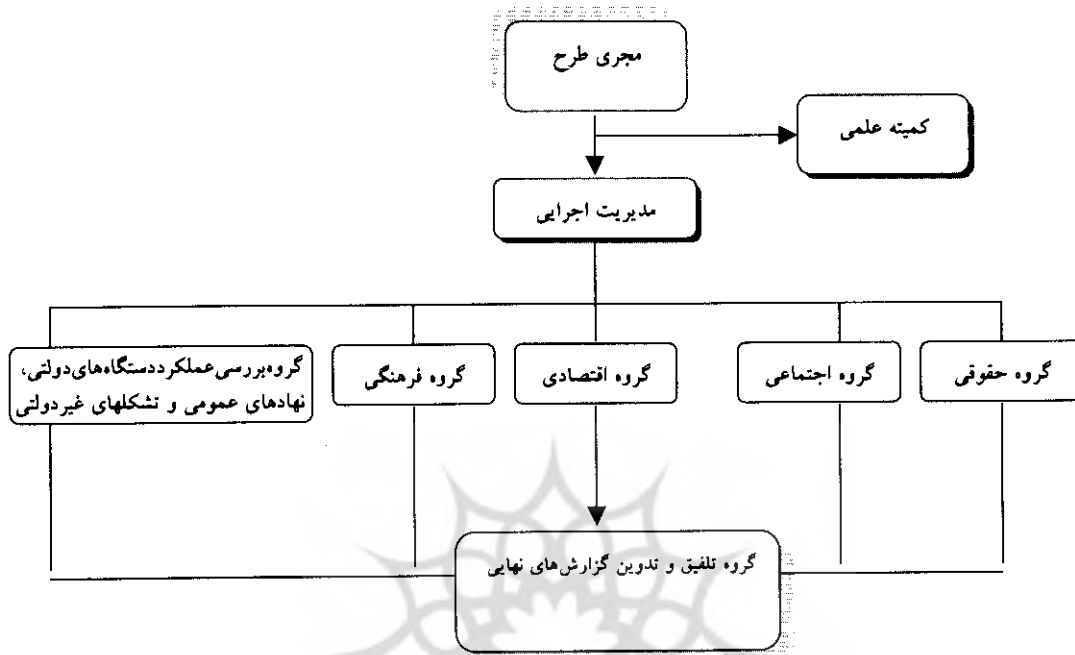
- ۱- شناسایی علمی ابعاد مختلف زندگی جوانان و تبیین مسائل و مشکلات آنان در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی
- ۲- ایجاد بانک اطلاعاتی جوانان بر مبنای داده‌های نسبتاً دقیق و ایجاد مرجعی برای تحقیقات و پژوهشهای بنیادین و کاربردی پیرامون جوانان
- ۳- ارائه تصویر جامع و واقع بینانه از معیشت جوانان کشور
- ۴- ایجاد باور مشترک نسبت به مسائل جوانان
- ۵- بسترسازی مناسب برای نقد، اصلاح و توسعه مأموریت دستگاههای اجرایی
- ۶- تقویت و توسعه مسئولیت‌پذیری نظام در حوزه جوانان
- ۷- ارزیابی برنامه‌ها و اقدامات انجام شده در کشور در خصوص جوانان
- ۸- پاسخگویی علمی به انتقادهای مجامع بین‌المللی و تبلیغ منطقی کارآمدی نظام تربیتی اسلام

سرفصل کلی هر یک از گزارش‌ها دربرگیرنده مطالب زیر است:

- ۱- تعریف کلی و اختصاصی موضوع هر گزارش
- ۲- مروری بر مطالعات انجام شده در کشور و برخی از کشورها
- ۳- جمع‌آوری اطلاعات و آمارهای مربوط به دوره زمانی ۷۹-۷۴ در قالب جداول و نمودارهای آماری
- ۵- استخراج و ارائه نتایج هر یک از موضوعات و تجزیه و تحلیل توصیفی آنها
- ۶- تشریح وضعیت جوانان با استفاده از اطلاعات و آمارها و نتایج حاصل
- ۷- نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نمودار سازمانی طرح در قالب زیر تشکیل گردیده است:

همکاران طرح تدوین گزارش ملی جوانان با اهداف و ساختار ارائه شده شامل:

توضیحات	تعداد	مدرک تحصیلی
تخصص مدیران گروه‌ها، مسئولین شاخه‌ها و اعضای کمیته علمی در رشته‌های علوم اجتماعی، علوم سیاسی، مدیریت و برنامه‌ریزی، علوم اقتصادی، روانشناسی، بهداشت، پیراپزشکی، پزشکی، حقوق، فرهنگ و ارتباطات و مهندسی میباشد.	۲۳ نفر	دکتری
	۴ نفر	دانشجوی دکتری
برخی از مسئولین شاخه‌ها و همکاران طرح	۲۰ نفر	کارشناس ارشد

دانشجوی کارشناس ارشد	۸ نفر	همکاران طرح
لیسانس	۱۱ نفر	
پایین تر از لیسانس	۸ نفر	اجرائی و پشتیبانی طرح
جمع کل	۲۷ نفر	

تبیین و معرفی گزارش ملی جوانان

جوانان در هر جامعه‌ای که آهنگ توسعه دارد صرفنظر از مرحله توسعه‌های آن دارای موقعیت برجسته و نقش ویژه‌ای هستند. از منظر علمی مفهوم جوانی به یک معنا بیان کننده خصوصیات مشترک گروهی است که دارای پایگاه اجتماعی مشابه و نیازهای مشترک می باشند.

شخصیت نوجوانان و جوانان متأثر از موقعیت و نقشی است که جامعه به آنان محول می نماید. برای مثال، در بسیاری از نقاط جهان، جوانی به عنوان آخرین مرحله از فرآیند یادگیری و آمادگی قبل از ورود به بازارکار محسوب می شود، در عین حال، شخصیت و فعالیت جوانان به واسطه تغییرات روانی - زیست شناختی وسیعی که در فاصله بین دوران کودکی و بزرگسالی پدیدار می گردد، تحت تأثیر قرار گرفته و شکل می گیرد.

جوانان علاوه بر مشارکت در حوزه‌های مختلف اجتماعی - اقتصادی و فرهنگی می توانند به عنوان یکی از گروههای برجسته و مقتدر که سیاست کشور را تحت تأثیر قرار می دهند در نظر گرفته شوند. در عین حال، این گروه در گذر زمان با طیف وسیعی از انواع موانع و مشکلات مواجه می شوند که در صورت عدم کمک به حل مشکلات آنها به احتمال بسیار به تباهی این انرژی عظیم و سرمایه گرانبها منجر خواهد شد.

بنابراین اگر تلاش جامعی برای پیشگیری و چاره‌اندیشی در مقابل انواع عناصر تأثیر گذار در شکل‌گیری و زندگی جوانان صورت نگیرد، مشکلات بزرگی رخ خواهد داد که اعتیاد بیشتر به مواد مخدر، انحرافات جنسی، سست شدن بنیاد خانواده‌ها، بی بند و باری اخلاقی، بی انضباطی، آشوبگری، بی هویتی، و افزایش جرم و جنایت در جامعه نه تنها باعث معضلات وسیع در سطح اجتماعی خواهد شد بلکه تواناییهای فکر و عمل را نیز در افراد و جامعه تخریب خواهد کرد. این عوامل هم برای محیط و جامعه حاضر و هم برای نسلهای آتی مشکل آفرین خواهد بود.

این موارد از جمله نگرانیهای اصلی سازمان ملی جوانان است که مسئولیت سنگینی در این ارتباط برعهده گرفته است. گزارش ملی جوانان وظیفه دارد به مثابه آینه‌ای روشن و شفاف و با توجه به تغییرات یکباره و تدریجی،

نمایانگر نگرشها، ارزشها و سمت و سوی خواسته‌ها، و نشان‌دهنده وضعیت جوانان در زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی باشد.

با توجه به درک و دریافتهای فوق، پس از مطالعات علمی و آماری انجام شده و نیز بررسی‌های تطبیقی با سایر کشورهای جهان، اولین گزارش ملی جوانان کشور در بیست شاخه تدوین گردید.

منابع مورد استفاده :

در تهیه گزارش، از منابع مختلفی استفاده شده است. مثلاً در مورد گروه حقوقی، مهمترین منابع مورد استفاده آنها مجموعه قوانین کشور از ابتدای قانونگذاری تاکنون در موضوعات مورد بحث بوده است در حالیکه در گزارشهای اقتصادی و جمعیتی بیشترین منابع مورد استفاده داده‌های مرکز آمار ایران است. در مورد موضوعات آسیب‌های اجتماعی، به دلیل فقدان اطلاعات و داده‌های منسجم در کشور، از اطلاعات معاونت اجتماعی وزارت کشور، نیروی انتظامی، سازمان بهزیستی، سازمان پزشکی قانونی، ستاد مبارزه با مواد مخدر، سازمان بهشت زهرا، و ... استفاده شده است.

در برخی از گزارش‌ها نیز بیشترین داده‌ها از طریق دستگاههای اجرایی ذیربط تهیه شده است. مثلاً در مورد بهداشت مهمترین منابع مورد استفاده از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاههای علوم پزشکی کشور بوده است.

از این رو طیف گسترده‌ای از اطلاعات و منابع موجود در کشور که بعضاً پراکنده، گاه متناقض و در برخی موارد غیرقابل دسترس بوده است گردآوری شده و در گزارشهای فوق مورد استفاده قرار گرفته است.

مشکلات طرح :

گسترده‌گی و تنوع موضوعات :

- تدوین و تشریح وضعیت جوانان با این گسترده‌گی و تنوع در سطح کشور
- عدم وجود آمارهای مناسب در کشور در ارتباط با هر موضوع
- تناقض اطلاعات و آمارهای موجود در کشور درباره یک موضوع
- عدم وجود متولی واحد و مشخص در ارتباط با برخی از موضوعات
- عدم همکاری مناسب برخی از دستگاهها و سازمانهای کشور در ارائه اطلاعات و تأمین نیازهای طرح درخواست‌ها:

- ۱- دستگاههای اجرایی ملزم به تولید اطلاعات و آمار مورد نیاز گزارش ملی جوانان باشند.
- ۲- دستگاههای اجرایی ملزم به ارائه اطلاعات در زمان مقرر و با دقت مورد نظر به سازمان ملی جوانان باشند.
- ۳- نهادهای تصمیم‌گیر و تصمیم‌ساز این گزارش را به عنوان مرجع اصلی تحلیل‌های خود در مورد جوانان قرار دهند. (سند برنامه چهارم مورد استفاده قرار گیرد).

فهرست موضوعات

مقدمه
اهداف طرح
نمودار سازمانی طرح
تیین و معرفی گزارش ملی جوانان
۱- جمعیت
۱-۲- حقوق- قانونگذاری، و سیاستگذاری
۲-۲- حقوق- مشارکت جوانان در جامعه
۳- آموزش و سطح سواد
۴- بهداشت
۵- اشتغال
۶- مسکن
۷- مهاجرت
۸- اوقات فراغت
۹- ازدواج
۱۰- آسیبهای اجتماعی
۱-۱- اعتیاد به مواد مخدر در بین جوانان
۱-۲- بزهکاری
۱-۳- فرار از خانه
۱-۴- انحرافات جنسی

۱۰-۵- خودکشی
۱۰-۶- طلاق
۱۱- رسانه‌ها
- نگرشها و ارزشهای جوانان
۱۲- بررسی عملکرد بودجه عمومی دولت برحسب امور از سال ۱۳۷۴ الی ۱۳۸۰
۱۳- عملکرد دستگاههای دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی در حوزه جوانان
۱۴- دستگاههای غیردولتی

